

Legény – újabb adalék a nyelvi változás mechanizmusához

Hegedűs Attila

1. Bevezetés

Egy idős budapesti úr az elmúlt években vele készült interjúban kétszer is említette a „*stramm*” szót. Harmincas éveiket töltő gyermekeim ezt furcsának, régiesnek találták. Hasonló élményekről mindenki beszámolhat a maga történetéből: idősebbek szóhasználatában régiesnek tűnő, számára nem vagy alig ismert szavakat fedez fel. Csak úgy találokra ide írtam néhány szót: van köztük olyan, amelyik számomra is ismeretlen jelentésű (ezekhez megadom a jelentést is): *puzdra* ’nyíltartó tok’, *heon*, *óbestér*, *lóvasút*, *pedellus*, *tébolyda*, *bergám* ’szövetfajta’, *egyvang* ’édestestvér’, *promenád*, *gígerli*, *pukedli*, *hercig*; idézek néhány régies grammatikai szerkezetet is: *láttam vala*, *megvárnók azt*, (ő) *ennék*, és néhány megszólítást is: *kend*, *urambátyám*, *elvtárs*. A nyelvhasználat ezen jelenségeit általában az **archaizmus** műszóval jellemezzük.

A fent említett példákkal szemben azonban azt látjuk, hogy az újítások (**neologizmusok**) nemcsak a laikusok körében, hanem a nyelvtudományi vizsgálatokban is aránytalanul több figyelmet kapnak, mint az archaizmusok. A 2020 februárjában kitörő világméretű covid-járványhoz köthető nyelvi újítások alig néhány hónap múlva már szótárt kaptak (Veszelszki 2020), a neologizmusok iránti érdeklődést jól érzékelteti Mínya 2022 és az ott található irodalmi hivatkozások, továbbá a Magyar Nyelvőr 2022/4. számának új szavakat, kifejezéseket listázó rovata (Új szavak, kifejezések 2022). A Magyar nyelvtörténet (Kiss–Pusztai szerk. 2003: 39, 174) néhány mondatban értelmezi a különbséget archaizmus és neologizmus között, hogy aztán a szókészletteni fejezetben a rövid definíció után már csak a belsőleg keletkező, illetőleg a kívülről bejövő (a nyelv egészében ezek is neologizmusok!) szavakkal foglalkozzék. Hasonló eljárás figyelhető meg a legújabb áttekintő magyar nyelvtörténet szókészletteni fejezetében is (Gerstner

2018). A nyelv történetében azonban az újítás és a kiavulás jelenségei együtt járnak, amint Benkő Loránd írja: „A nyelvi változásnak tehát nemcsak új minőségű jelenségek keletkezése, hanem régi minőségek kihalása ugyanolyan fontos tartozéka” (Benkő 1988: 44). Bevezetésünkben is adódik, hogy e tanulmány célja az archaizálódás témakörének körüljárása, az archaizálódás folyamatán belüli fázisoknak, történéseknek valamely rendszer keretében való tárgyalása.

2. A nyelvi változás menete Labov és Benkő szerint

Kezdjük a cím magyarázatával! Az „újabb adalék a nyelvi változás mechanizmusához” arra utal, hogy volt már egy hasonló című tanulmányom: *Punnyadt, avagy adalék a nyelvi változás mechanizmusához* (Hegedűs 2006). Ebben a tanulmányban alapul vettem William Labov megállapításait a nyelvi változás lefolyásáról egy akkoriban feltűnő új szó, a *punnyadt* nyelvhasználatba bekerülésének okait és a bekerülés menetét vizsgálva. Eme korábbi tanulmány címe ugyancsak utalás Labov tanulmányának címére (Labov 1975). Mivel Labov megállapításai alapvetőek a további tárgyalás során, érdemes itt röviden összefoglalni az általa írottakat.

Labov a nyelvi változást (amely változás mindig a beszélőközösségben történik, attól elválaszthatatlan) két síkon értelmezi: mint alulról (a társadalom egy nem meghatározó csoportjából) induló, és egy fölülről (a társadalmi szerkezetben meghatározó erejű csoportból) induló változást. Az alulról induló változás egyes fázisai röviden a következők:

1. Elindul a változás: kialakul egy új változó egy beszélőközösségben.
2. Az új változó a csoporthoz való tartozás mutatója.
3. Újabb nemzedékek (generációk) tanulják el.
4. Ha dominánssá válik a csoport, az egyéb normáival együtt az új változó is átkerül más csoportokba.
5. Elterjed a tágabb beszélőközösségben.
6. Stilisztikai változatokat kezd mutatni.
7. Az új változó a többi elem eloszlásának újrendeződéséhez vezet (a mezőn belül).

A felülről induló változási/változtatási folyamatot Labov a következőkkel jellemzi:

1. az új (alulról induló) változó megbélyegzése;
2. idomítása a presztízsmoделlhez;
3. felülről ható hiperkorrekció;
4. felülről indítás: presztízsmoделl kialakítása.

A felülről induló változás általános jellemzője: a média birtoklásának szerepe a terjesztésben (Labov 1975: 280–2).

Labov a társadalom szerepét hangsúlyozta a változásban. Benkő Loránd általánosabb nyelvi szinten tekinti át a változás mechanizmusát, de – néhány további, a változást árnyaló vonástól eltekintve – hasonlóan tagolja az egyes fázisokat. Röviden összefoglalva a következőképpen írja le a változási mechanizmust: 1. kezdeti változás, az egyén szerepe; 2. szociális fogantatás/fogadtatás (több csoport egymástól független, azonos újítása is lehetséges); 3. a csoport tekintélye mint elterjedést segítő tényező; 4. általánosulás, elterjedés (akár a nyelvhatáron való átlépés felé is) (Benkő 1988: 56–63).

Labov a hangváltozások vizsgálata során állapította meg a folyamat egyes fázisait és lefolyását, a *punnyadtról* szóló írásomban ehhez az adott szó **jelentését** is mint az elfogadását, beilleszkedését elősegítő tényezőt emeltem ki. A *punnyadt* többlete ugyanis egy új életérzés adekvát kifejezése az ifjúság nyelvhasználatában. Az ifjúsági nyelvhasználatban való meggyökerezés viszont segíti az elterjedést köznyelvet beszélő (felnőtt) csoportokban is. Ha tehát kilépünk a hangváltozások területéről, számításba kell vennünk a jelentést, melynek szerkezetében a denotatív jelentésmarkerek mellett a konnotatív összetevők, az allúziók szerepe nem lehet elhanyagolható (ehhez vö. Nemesi 2011: 185). S mivel az archaizmusok leginkább (akárcsak a neologizmusok) a szó szintjén figyelhetők meg legközvetlenebbül, folyamatosan számításba kell vennünk a jelentés hatását is a változásban.

3. Mi az archaizmus?

Nádasdy Ádám (2008: 130) szerint: „Az archaizmus nem abszolút, hanem relatív fogalom. Az archaikus dolog nem attól archaikus, hogy régi, hanem attól, hogy régibb a normálisnál, a semlegesnél, az adott korban várhatóznál vagy megszokottnál”. Vagyis: meddig új valami (vö. az idegen szó – jövevényszó szembeállítást), illetőleg honnantól tekintünk valamit réginek, archaikusnak? A dinamikus szinkroniában kéz a kézben jár a neologizmus és az archaizmus.

Noha az archaizmus a szinkroniában relatív fogalom, a szókészleti archaizmusok jellemzőik alapján csoportokba sorolhatók. Bokor József (1985: 187) a következő csoportokat sorolja fel: „Archaizmusok: a) A kiavult szavak, amelyeknek fogalmát ma más szó jelöli: *rér* 'sógor', *kaszab* 'mészáros', *isa* 'bizony'. b) A fogalmi archaizmusok olyan szavak, amelyek a velük jelölt fogalommal együtt koptak ki a használatból: *dézsma*, *kopja*, *virilista*. c) A jelentésbeli archa-

izmusok olyan szavak, amelyeket ma egy elhomályosult, régi jelentésben használunk: *marha* 'kincs, vagyon'. d) A formai archaizmusok olyan szavak, amelyeket ma elavult, régi alakban használunk: *győzedelmi, pediglen, pök*".

Az archaizmusokat két síkon vizsgálhatjuk: 1. a nyelvjárásokban, 2. a köznyelvben. S míg a köznyelvben nincs jele az archaizmusok vizsgálatának, addig a nyelvjárásokban (melyek egyébként is visszaszoruló nyelvváltozatok) minden nyelvi szinten megfigyelhetők az archaizálódás jelenségei: a hangtan területén visszaszorulnak a kettőshangzók, a palócos illabialitás, az *ë*, a *j* kötött fonéma volta stb.; az alaktan területén a nem hasonuló *-val/-vel* (amely a 16. században még sokkal szélesebb területen élt, mint manapság), az ikés ragozás rendszerelemei, a feltételes mód T/1. tárgyaz ragozású (*tudnók*) alakjai stb., a mondatban a sajátos nyelvjáráshoz kötött vonzatok (pl. *megyek nálatok*) ritkulása (ehhez vö. Hegedűs 2012) stb.

4. Az archaizmusok/archaizálódás a nyelvjárásokban

A folyamatot kétféle módszerrel vizsgálhatjuk (vö. Bodó 2012; Kontra–Németh–Sinkovics 2016):

I. **Valós idejű:** Ennek lényege, hogy az adott nyelvjárásban több különböző idejű közlés adatait vetjük egybe. Ez alapján a főbb megállapítások az archaizálódás okairól (Kiss 1990) a következők: 1. a denotátumok (a hagyományos paraszti gazdálkodás, népi kismesterségek szókinése [pl. kenderfeldolgozás szókészlete: *guzsaly, esztováta, héhő*]) kiveszése vezet a szavak archaizálódásához, és a folyamat végén bekövetkezik a tájszavak eltűnése; 2. a köznyelvi szinonima háttérbe szorítja a tájszót (pl. a mihályi nyelvjárásban: *bészli – virsli, ispitál – kórház*); 3. stilisztikai különbség jön létre a tájszó és a köznyelvi változat között: *ganaj – trágya, réce – kacsa*, 4. jelentéskülönbség alakul ki a köznyelvi szó és a tájszó között (pl. *gurgula* 'lóval vontatott henger' – *henger* 'traktorra vontatott henger'); 5. alakváltozatok jelennek meg (pl. hetési vizsgálat: *idő*: 1959: *üdü*, 2002: *idő, idü, idő, üdö, üdö* – Hegedűs 2005: 93); 6. „A tájszó valamely frazeologizmus elemeként vagy tulajdonnévi funkcióban talál – zömmel átmeneti – menedéket [...], pl. *nyomgya a csőszökör a sarkát* 'gondok, bajok nyomasztják', *Disznódüllő*" (Kiss 1990: 85, 89).

II. **Látszólagos idejű** vizsgálat (adatfelvétel). Lényege, hogy több generáció azonos időben ismeri/használja-e, és ha igen, hogyan használja az adott nyelvi elemet. Ebben a vizsgálatban a válaszok az *ismerem és használom – ismerem, de nem használom – nem ismerem* skála mentén jelentkeznek. Eredménye, hogy mérhető adatokkal, statisztikákkal támasztja alá a tájszavak archaizálódását

az egyes nemzedékek nyelvhasználatában, egyértelműen meghatározza (a vizsgálat adott időpontjában) a tájszavak helyzetét a *normatív – visszaszoruló/visszaszorult/emlékezeti – kihalt* skála mentén (vö. Bokor 1990; Guttmann 2007; Kiss 2022: 18–9).¹

5. Archaizálódás a köznyelvben

S most következzen egy, a köznyelvi archaizálódást érintő tárgyalás a jelen írás címében olvasható *legény* szó segítségével. A vizsgálat kérdése: amennyiben elfogadjuk a labovi változási mechanizmust a neologizálódás folyamatának bemutatására, használhatjuk-e ugyanezt a sémát, ennek megfelelő állomásait, fázisait az ellentett jelenség, az archaizálódás bemutatására is?

Napjaink két legfontosabb értelmező szótára a következőképpen tartalmazza a *legény* lexémát:

ÉrtSz. (Ez a szótár 1959 és 1962 között jelent meg, éppen ezért jelentésmegadásai csak egy „vastagabb” szinkroniában érvényesek, jobb híján ezzel kell dolgoznunk.)

1. (kissé **népies**) Felserdült, házasságra érett nőtlen (falusi) férfi, amíg a szokásos nősülési kort jóval túl nem haladja.
2. Testileg-lelkileg életrevaló, talpraesett, bátor férfi.
3. (gyak. egybeírva) (**régies**) Iparossegéd.
4. (**régies**) Belső v. személyes szolgálatra alkalmazott szolga, inas.
5. (**régies**) Közkatona.

Szóösszetétel(ek): 1. *legényavatás; legényavató; legényegylet; legénynép; legényotthon; legényruha; legényszerep; legényszív; legényváró; legényvezető*; 2. *agglegény; béreslegény; cigánylegény; csaposlegény; gazdalegény; hajóslegény; haláslegény; henteslegény; hintáslegény; juhászlegény; keretlegény; közlegény; mesterlegény; mészároslegény; öreglegény; parasztlegény; szegénylegény; szolgállegény; vágólegény; vándorlegény; vőlegény.*

ÉKsz.²

1. Nőtlen, (falusi) fiatalember. | Nőtlen férfi.
2. Életrevaló, bátor férfi.
3. *rég* Iparossegéd.
4. *rég* | Belső inas, szolga. | Tisztiszolga.

¹ A tájszavak archaizálódási/eltűnési folyamatához vö. még: Hegedűs 2001: 385.

Mindkét értelmező szótár csak az első két jelentést tartja a szinkroniában is elfogadottnak, a többi régiesnek minősíti. A régiesnek minősített jelentések olyan emberi/társadalmi/ alá- fölrendeltségi viszonyokat tükröznek, amelyek felett „eljárt az idő”. A *legény* szót mindenki ismeri. De használja-e a mindennapi életben a ’fiatalember’ jelentésében? Érdemes megfigyelni, hogy egy számítógépes keresés eredményeképpen a *legény* milyen környezetben tűnik fel. Néhány példa:

- (1) *Két évvel ezelőtt, a terhességem utolsó hónapjában nagyon bevizesedtem és szülés után ez hirtelen távozott – mesélte kálváriáját a Blikknek Boglárka. – Ráadásul költözés miatt ideiglenesen egy rossz matracon feküdtem egy több mint tíz éve diagnosztizált, de karbantartott gerincsérvvel. Egyik nap azt kezdtem érezni, hogy kényelmetlen az ülés, egyre jobban fáj a jobb lábam. Olyan volt, mintha nyolc-tíz markos legény szorítana teljes erőből a combtól a bokáig. Néha még zsibbadt is. Úgy voltam vele, inkább mindennap szülök egy gyermeket, csak ez ne lenne!*²
- (2) *Herkulesnek pedig egy bika, egy sárkány, Medusza és egy barlangi majom-ember legyőzésével kell megmutatnia, hogy még mindig ő a legtökösebb legény az egész ókori mitológiában. És ha mindez még nem volna elég: Deianira egyik szép riválisa varázslat révén magára ölti a királynő alakját, hogy elcsábítsa Herkulest...*³
- (3) *Munkaerőnk 100% megtermett, vitéz magyar legény. Ne is kötözködj, mert betyárosan helyreteszünk.*⁴

Ide kell vennünk azokat az összetételeket is, amelyekben a szótárakban is említett falusiasság jelenik meg: *béreslegény*, *gazdalegény*, *parasztlegény* stb. Ha összegezzük ezekkel a három idézet *legénye*it, a *legény* denotatív jelentése a következőképpen egészítődik ki konnotatív és affektív elemekkel (a műszóhasználatra vö. Szende 1996: 23): ’erős, markos’; ’tökös’; ’vitéz magyar’; ’betyárosan durva (falusi) fiatalember’. S miközben a *legény* jelentésszerkezetében egyre inkább tért nyer az ’erőteljes falusiasság’, feltűnik egy másik szó az eredeti, általánosabb ’fiatalember’ státusra: a *srác*. A szótárak meghatározásai:

² *Boglárka: inkább minden nap szülök, minthogy isíaszom legyen!* (Blikk, 2021. 12. 20.) <https://www.blikk.hu/életmod/egeszseg/isiasz-isiasz-tunete-uloideg-gyulladas-fajdalmas-derek-fajdalmas-lab-zsibbado-lab/024xmn1> (Letöltés: 2023. 05. 31.)

³ *Herkules, a nők bálványja* (retrokult.blog.hu, 2023. 06. 07.) https://retrokult.blog.hu/2023/06/07/herkules_a_nok_balvanya (Letöltés: 2023. 06. 07.)

⁴ <https://backparted.webnode.hu> (Letöltés: 2023. 05. 31.)

Értsz.: főnév *-ot, -a (argóban)* A serdülőkoron alul levő gyerek. || a. (Főleg fiatal) férfi, ember (rendszer. olyan, akivel a beszélő baráti viszonyban van).

ÉKsz.²: Gyermek, fiú. Fiatalok, ill. fiatalos felnőttek bizalmas megszólításaként.

Két példa (a kiemelések tőlem származnak – H. A.):

- (4) *Nagyudvarnokban bukott le a **srác**, aki fél kiló gandzsával tömte ki a vankosát* [cím]

*A dunaszerdahelyi nyomozók őrizetbe vettek egy 21 éves **fiatalt**, akinél több mint 900 adag marihuána volt, tájékoztatott a rendőrség a közösségi hálón. [...]*

Amikor a rendőrök lekapcsolták, úgy tett, mintha semmit sem tudna a párnáról, és azt mondta, soha nem is látta, de miután átvizsgálták a helyet, megtalálták a szobában forgó tárgyat az épület tetején. Az illetőt őrizetbe vették, a párnát pedig – tartalmával együtt – lefoglalták.

*A szakértői vizsgálat előzetes eredményei szerint a **fiatalembernek** 935 adag marihuána volt a birtokában, amiért hozzávetőleg 4600 eurót szedett volna össze a feketepiacon.*

*2019 áprilisában a bíróság jogerősen egyszer már elítélte kábítószer miatt. A nyomozó a hétvégén kábítószerrel való bűncselekménnyel vádolta meg a **fiatalembert**, és kábítószer nagyobb mértékű birtoklása miatt most 10-től 15 évig terjedő büntetés vár rá. A nyomozó előterjesztette továbbá a vádlott előzetes letartóztatását is. A bíróság döntéséig a **fiatal férfi** a rendőrségi fogdában marad.⁵*

- (5) *Ellopott egy teherautót egy 17 éves **srác**, majd beborult vele egy ház udvarába* [cím]

*A nógrádmegyeri **fiatalnak** jogosítványa nem volt.*

[...]

*A **fiút** a rendőrök őrizetbe vették, aki a balesetben meg is sérült. Jogosítvány nélküli vezetés, a baleset és az autó engedély nélküli elvitele miatt is eljárás indult ellene.⁶*

⁵ Paraméter, 2021. 11. 22. <https://parameter.sk/nagyudvarnokban-bukott-le-srac-aki-fel-kilo-gandzsaval-tomte-ki-vankosat> (Letöltés: 2023. 05. 31.)

⁶ HVG, 2021. 07. 08. https://hvg.hu/cegauto/20210708_Ellopott_egy_teherautot_egy_17_eves_srac (Letöltés: 2023. 05. 31.)

A két példa alapján a *srác* szinonimái: 'fiatalember, fiatal férfi, fiú, fiatal'. Jelentésében nincs semmi a legény 'erőtéljes falusiasság' jelentéséből, helyette inkább a 'ravaszság, leleményesség' társul a 'fiatal férfi, fiú' jelentésekhez.

Mindezek után következzenek a labovi változási mechanizmus – fordított irányban.

1. Labov 7. fázis: a mező eloszlása. Napjainkban a jelentésmező elemei a következőképpen tagolódnak: (*nagy*)*papa* – (*nagy*)*mama*, *férfi* – *nő*, *fiú* – *lány*, *srác* – *csaj* [*legény* – *leány* (a *leány* esetében a forma is archaizálódik: visszaszorul, elveszíti az egykor meglevő pozícióját)]. Az adott szó **már nem osztja újra a jelentésmezőt**, hanem ellenkezőleg, kiszorul, a peremre kerül.

2. Labov 6. fázis: stilisztikai változatok. A *srác* általánosan, amint az idézett példák mutatják: 'fiatal férfi, fiú', miközben a *legény* **stilisztikai többletté változott**. E folyamatban felértékelődik a jelentés szerepe: bizonyos összetételekben (*keretlegény*, *verőlegény* [ezt az ÉrtSz. még nem is tartalmazza!]) olyan konnotációk jelentkeznek, amelyek miatt az összetétel alaptagja is pejoratív helyzetbe kerül, és **elutasítjuk** miatta.

3. Labov 5. fázis: elterjed a tágabb beszélőközösségben. **Visszaszorul sajátos helyekre** (pl. népitánc-tanulás közben a vezető mondja: „*Oda álljanak a legények, ide meg a leányok*”), helynevekben őrződik meg (*Leányvár*, *Legénybarlang*), állandósult szókapcsolatokban őrződik: *legény a gáton* (párhuzam a tájszavak visszaszorulásával), egyes összetételei különleges szokásokhoz, élethelyzetekhez kötődnek (*legénybúcsú*, *legényfogó leves*).

4. Labov 4. fázis: a vonzó csoport értékeivel (normáival) együtt az új változó is behatol más csoportokba. Mivel a falusi életmód kevésbé vonzó, az ide tartozó szókészlet is **visszaszorul**. Az összetételek hangulata (*parasztlegény*, *béreslegény*, *gazdalegény* stb.) a falu (és a falusias életforma) felé mutat, s mindez **hagyományos, régies életformát idéz fel** (vö. burgenlandi magyar: a parasztnok nyelve, nem a polgároké (Susan Galt idézi Kontra szerk. 2012: 118; l. még Bodó 2012).

5. Labov 3. fázis: újabb nemzedékek tanulják el. Az újabb nemzedékek már csak népmesékből („*Volt a világon egy szegény meg egy gazdag legény...*”⁷), népdalokból („*Béreslegény, jól megrakd a szekeret*”), tehát **már csak írott, nem beszélt forrásból ismerik**, az átadó generáció sem használja a mindennapi beszédben.

6. Labov 2. fázis: az új változó használata a csoporthoz való tartozás mutatója. **A régi változót használó egyén kilóg a csoportból**, furcsának tűnik, a

⁷ *A szegény meg a gazdag legény* (nepmese.hu). <https://www.nepmese.hu/mesetar/mesek/tuendermesek/a-szegeny-meg-a-gazdag-legeny> (Letöltve: 2023. 05. 31.)

választékosság ezek használatában (*innám, várnók azt, mondottam volt*) nem más, mint a nyelvhasználói ellenézés kimutatása a változásokra. Ez az átlagos beszélő: „ismerem, de nem használom” szintje.

7. Labov 1. fázis: kialakul egy új változó. **Kihal a nyelvi forma** (*puzdra, rér 'sógor', kecse 'egy posztófajta'*).

6. Hol van a *legény* jelenleg?

A válasz: az 1-től az 5. lépcsőig megtalálható. Ez maga az archaizálódás jelensége. Úgy tűnik, hogy a labovi lépcsők az archaizálódás fokozatainak, menetének bemutatására is alkalmazhatók.

Hivatkozások

- Benkő Loránd 1988. *A történeti nyelvtudomány alapjai*. Tankönyvkiadó. Budapest.
- Bodó Csanád 2012. *A látszólagos idő valósága. Esettanulmány a folyamatban lévő nyelvhasználati változások vizsgálatához*. Nyelvtudományi Értekezések 162. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Bokor József 1985. A szókészleti archaizmusok és neologizmusok kérdéséhez nyugat-dunántúli tájszóanyag alapján. *Magyar Nyelvőr* 109: 185–90.
- Bokor József 1990. Egy lehetséges változásvizsgálatról a tájszókészlet köréből. In: Szabó Géza (szerk.): *Nyelvtudomány. Magyar dialektológia. Szlavisztika*. A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei VI. Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola. Szombathely. 35–41.
- ÉKsz.² = Pusztai Ferenc (főszerk.) 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. 2., átdolgozott kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- ÉrtSz. = Balázs János et al. (szerk.) 1959–1962. *A magyar nyelv értelmező szótára* I–VII. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Gerstner Károly 2018. Szókészlettörténet. In: Kiss Jenő–Pusztai Ferenc (szerk.): *A magyar nyelvtörténet kézikönyve*. Tinta Könyvkiadó. Budapest. 249–70.
- Guttmann Miklós 2007. A német eredetű táji lexémák állapota és mozgása Nyugat-Dunántúlon. In: Zelliger Erzsébet (szerk.): *Nyelv, területiség, társadalom. A 14. élőnyelvi konferencia előadásai*. Magyar Nyelvtudományi Társaság. Budapest. 239–47.
- Hegedűs Attila 2001. A nyelvjárási szókészlet és vizsgálata. In: Kiss Jenő (szerk.): *Magyar dialektológia*. Osiris Kiadó. Budapest. 375–408.
- Hegedűs Attila 2005. *A változó nyelvjárás*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Piliscsaba.

- Hegedűs Attila 2006. Punnyadt, avagy adalék a nyelvi változás mechanizmusához. *Magyar Nyelvőr* 130: 498–501.
- Hegedűs Attila 2012. *A vonzatosság a magyar nyelvjárásokban*. Szent István Társulat. Budapest–Piliscsaba.
- Kiss Jenő 1990. *A mihályi nyelvjárás változásai 1889 és 1989 között*. Magyar Nyelvtudományi Társaság. Budapest.
- Kiss Jenő 2022. *Mihályi tájszó- és névtár*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Kiss Jenő–Pusztai Ferenc (szerk.) 2003. *Magyar nyelvtörténet*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Kiss Jenő–Pusztai Ferenc (szerk.) 2018. *A magyar nyelvtörténet kézikönyve*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Kontra Miklós–Németh Miklós–Sinkovics Balázs 2016. *Szeged nyelve a 21. század elején*. Gondolat Kiadó. Budapest.
- Kontra Miklós (szerk.) 2012. Szépfalusi István–Vörös Ottó–Beregszászi Anikó–Kontra Miklós: *A magyar nyelv Ausztriában és Szlovéniában*. A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén, IV. Gondolat Kiadó–Imre Samu Nyelvi Intézet–Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Budapest–Alsóőr–Lendva.
- Labov, William 1975. A nyelvi változás mechanizmusáról. In: Szépe György (szerk.): *Társadalom és nyelv. Szociolingvisztikai írások*. Gondolat. Budapest. 255–85.
- Minya Károly 2022. A neologizmusok hálózatos rendszere. *Magyar Nyelvőr* 146: 476–89.
- Nádasdy Ádám 2008. *Prédikál és szónokol*. Magvető. Budapest.
- Nemesi Attila László 2011. *Nyelv, nyelvhasználat, kommunikáció. Hét tanulmány*. Loisir Kiadó. Budapest.
- Szende Tamás 1996. *A jelentés alapvonalai*. Corvinus Kiadó. [Budapest.]
- Új szavak, kifejezések: *Magyar Nyelvőr* 146/4 (2022): 567–8.
- Veszelszki Ágnes 2020. *Karanténszótár*. Inter–IKU. Budapest.

Hegedűs Attila

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

hegedus.attila@btk.ppke.hu